

NORGES HØYESTERETT

Den 19. mai 2011 avsa Høyesterett dom i

HR-2011-01015-A, (sak nr. 2011/354), straffesak, anke over dom,

A (advokat Steinar Thomassen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (kst. statsadvokat Birgitte Budal Løvlund)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Bårdsen**: Saken gjelder straffutmåling ved blant annet voldtekt til samleie. Ettersom de straffbare handlinger fant sted i slutten av juli 2010, skal straffen fastsettes på grunnlag av straffeloven 1902 etter lovendringen 25. juni 2010 nr. 46, som trådte i kraft samme dag.
- (2) Ved Sør-Østerdal tingretts dom 2. desember 2010 ble A funnet skyldig i overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jf. andre ledd bokstav a, ved voldtekt til samleie med sin tidligere samboer B. Han ble videre domfelt etter § 227 første straffalternativ for å ha truet en annen tidligere samboer, C. Dommen omfattet dessuten jevnlig bruk av amfetamin/metamfetamin, jf. legemiddeloven § 31 andre ledd, jf. § 24 første ledd. De straffbare handlingene var begått i gjennomføringstiden for en tidligere dom på samfunnsstraff for vold mot C, og det ble utmålt fellesstraff etter straffeloven § 28 b tredje ledd. For straffekravets del lyder domsslutningen slik:

”A, født 22.04.1984, dømmes for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jf andre ledd bokstav a, straffeloven § 227 første straffalternativ og legemiddeloven

§ 31 andre ledd, jf § 24 første ledd, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd og 63 andre ledd, til en straff av fengsel i 5 – fem – år, som fellesstraff med resterende del av straffen i Sør-Østerdal tingretts dom av 25.01.2010, jf straffeloven § 28 b.

Til fradrag i straffen kommer 129 – etthundreogtjueni – dager for utholdt varetekt.”

- (3) Ved Eidsivating lagmannsretts dom 4. februar 2011 ble As anke over straffutmålingen forkastet.
- (4) Høyesteretts ankeutvalg ga 30. mars 2011 samtykke til at As anke over straffutmålingen ble fremmet til behandling i Høyesterett. Anken er behandlet i sammenheng med sak 2011/415, som voteres senere i dag.
- (5) *Jeg er kommet til at anken ikke fører frem.*
- (6) Det er nødvendig å først si noe om det alminnelige straffnivået ved overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jf. andre ledd bokstav a.
- (7) Ved lov 25. juni 2010 nr. 46 ble minstestrafen for voldtekt til samleie hevet fra to til tre års fengsel. Endringen hang sammen med en mer omfattende revisjon av straffeloven 1902, hvor siktemålet var ”å få høyere normalstraffnivåer” for en del alvorlige forbrytelser, herunder seksuallovbrudd, jf. Prp. 97 L (2009–2010) side 5. Høyesterett i storkammer hadde i Rt. 2009 side 1412 og Rt. 2009 side 1423 kommet til at tilsvarende uttalelser om økt normalstraffnivå i motivene til straffeloven 2005 ikke kunne ha noen selvstendig vekt ved straffutmålingen for handlinger foretatt før vedtakelsen av loven. For straffbare handlinger begått etter vedtakelsen, men før ikrafttreddelsen – i den såkalte ”mellomperioden” – måtte skjerpingen skje gradvis. Jeg viser særlig til Rt. 2009 side 1412 avsnitt 33 og 40.
- (8) Siktemålet med endringen av straffeloven 1902 i 2010 var å forsere innføringen av et forhøyet straffnivå sammenlignet med en slik gradvis skjerping, i påvente av at 2005-loven trer i kraft. Jeg viser til Prp. 97 L (2009–2010) side 5, hvor det heter:
- ”Straffeloven 2005 vil ikke kunne settes i kraft før det er foretatt vesentlige oppgraderinger av politiets datasystemer. Arbeidet er omfattende og vil ta tid. Dette er bakgrunnen for at ikraftsettingen vil bli fastsatt i et eget lovvedtak.**
- Storkammeravgjørelsene bidrar til å realisere målsetningen om strengere straff for vold- og seksuallovbrudd. Etter storkammeravgjørelsene ligger det an til en gradvis heving av normalstraffnivåene frem mot ikraftsetting av straffeloven 2005. Regjeringen mener imidlertid at det ved denne tilnærmingen vil ta for lang tid å få straffene for drap, mishandling i nære relasjoner, annen grov vold og seksuallovbrudd opp på ønsket nivå. For å bringe straffnivåene for de aktuelle lovbruddene opp på ønskede nivåer så raskt som mulig, foreslår departementet at straffeloven 1902 endres og at endringene trer i kraft straks, slik at høyere normalstraffnivåer kan etableres nå.”**
- (9) Disse motivuttalelsene kunne ikke få selvstendig vekt ved straffutmålingen for handlinger foretatt før vedtakelsen i juni 2010, jf. Rt. 2010 side 1595 avsnitt 10 med henvisning til storkammeravgjørelsene. Men lovendringen i 2010 medførte at den gradvise skjerpingen som var skissert i storkammerdommen i Rt. 2009 side 1412 avsnitt 40 måtte skje raskere enn forutsatt da storkammersakene ble behandlet av Høyesterett, jf. Rt. 2010 side 1324 avsnitt 14, Rt. 2010 side 1340 avsnitt 14 og HR-2011-296-A avsnitt 42.

- (10) For straffbare handlinger begått *etter* lovendringen 25. juni 2010 får de nye strafferammene anvendelse. For så vidt gjelder de normalstraffnivåer som lovgiver har angitt i forbindelse med lovendringen, viser jeg igjen til storkammerdommen i Rt. 2009 side 1412 avsnitt 22 hvor førstvoterende, i tilknytning til straffeloven 2005, sier:

”Ved å gå frem på denne måten har lovgiverne gått langt i å gi til dels detaljerte retningslinjer for straffutmålingen i lovforarbeidene. Det er ingen tvil om at når straffeloven av 2005 trer i kraft, så plikter domstolene å legge til grunn et straffenivå slik det er kommet til uttrykk i lovens forarbeider. Straffutmålingen må skje ut fra dette og under hensyn til de særlige omstendigheter i den enkelte sak.”

- (11) Dette må etter mitt syn gjelde tilsvarende for lovgivers utvetydige forutsetninger i 2010 i forbindelse med endringene av straffeloven 1902: For straffbare handlinger som er begått etter at endringsloven trådte i kraft, skal domstolene altså fullt ut bygge på de forhøyede nivåer som er forutsatt i motivene til lovendringen. Dette røkter ikke ved domstolenes plikt til å fastsette en forsvarlig straff i det enkelte tilfellet, basert på et bredt spekter av hensyn. Jeg viser til Prp. 97 L (2009–2010) side 6, hvor det tvert imot fremheves at domstolene – også etter endringen i juni 2010 – skal ”fastsette den straff i den enkelte sak som de til enhver tid finner riktig ut fra tilgjengelige og relevante straffutmålingsmomenter”. Og angivelsen av et normalstraffnivå i motivene reduserer ikke domstolenes ansvar for å nyansere, justere og utvikle straffenivået over tid, jf. side 19 i proposisjonen.
- (12) Jeg tar som utgangspunkt at normalstraffnivået for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jf. andre ledd bokstav a, nå vil ligge omkring fire års fengsel, jf. Prp. 97 L (2009–2010) side 19. Her vises det blant annet til Rt. 2008 side 890 som illustrasjon på en sakstype hvor straffen normalt ikke bør ligge lavere enn dette. Saken gjaldt voldtekt til ett ubeskyttet og fullbyrdet vaginalt samleie med en alkoholpåvirket pike, som ble lurt inn i domfeltes lugar under foregivende av at vesken hun lette etter kunne være der. Hun ble dyttet, skubbet og holdt fast og ”var i sjokk og ble fryktelig redd”.
- (13) Ved skjerpende omstendigheter vil normalstraffenivået være en del høyere. På side 19 i proposisjonen nevnes Rt. 2003 side 740 som eksempel på en sak hvor straffen – etter lovendringen – ikke bør være ”mildere enn fengsel i 5 år”. Saken gjaldt voldtekt til ubeskyttede orale og vaginale samleier over en periode på én og en halv time av en pike på 14 år og 11 måneder. Jeg viser også til Rt. 2010 side 81, som nok var enda noe mer alvorlig. På side 19 i proposisjonen nevnes Rt. 2006 side 828 som eksempel på en sak hvor straffen ikke bør være lavere enn seks års fengsel (da ikke medregnet ett års påslag for gjentakelse, jf. straffeloven § 61 tredje ledd). Den gjaldt en meget brutal og krenkende voldtekt, med klare islett av vold, frihetsberøvelse og mishandling som pågikk over en periode på tre timer. Fornærmede ble påtvunget forskjellige seksuelle krenkelser, blant annet vaginale samleier og orale samleier med sædavgang i munnen. Saksforholdet i Rt. 2010 side 1595 kan etter mitt syn også gi en viss illustrasjon av dette nivået for så vidt gjelder voldtekten av en 17 år gammel pike (post I a): Hun ble tvunget til flere ubeskyttede vaginale samleier og ett oralt. Overgrepene varte i timer, og innslaget av trusler, vold og utnyttelse var fremtredende. Voldtekten av den andre fornærmede, en 19 år gammel pike (post I b), ville etter mitt syn kvalifisere til fengsel i mer enn sju år, bedømt ut fra straffenivået etter lovendringen i 2010. Også her var det tale om flere ubeskyttede vaginale samleier og ett oralt. Innslaget av trusler, vold og frihetsberøvelse var meget markert.

- (14) Jeg går da over til voldtekten i vår sak. Den ble begått overfor As tidligere samboer, B. De har en liten datter sammen, som bor hos B. A var på gjerningstiden uten fast bopel, og B lot ham fra tid til annen overnatte på sofaen hos henne. Dette var også tilfellet natten til 27. juli 2010. Om hendelsesforløpet heter det i tingrettens dom:

”Fornærmede våknet kl 02.10 av at tiltalte stod inne på soverommet hennes ... Han la seg ved siden av fornærmede og ville at de skulle kose seg sammen, noe fornærmede ikke ville og sa til han. Tiltalte ble sintere og sintere av at fornærmede ikke ville og det utviklet seg nærmest til en brytekamp. Tiltalte er mye sterkere enn fornærmede og han holdt henne fast, tok av henne trusa og førte sin penis inn i hennes vagina. Fornærmede protesterte både ved å forsøke å komme seg løs og ved å si nei, men ga etter hvert opp kampen for ikke å vekke datteren som sov inne på et annet soverom. Tiltalte gjennomførte deretter samleie med fornærmede.

Etter at tiltalte avsluttet samleiet, gikk fornærmede ned i stua. Tiltalte kom etter og holdt en kniv i hånda. Han satte seg i en stol, holdt kniven foran seg og skiftet mellom å være fortvilet og gråte og ved å være truende ved å gi detaljerte beskrivelser over hva han skulle gjøre med fornærmede og C [fornærmede i post II]. Han ga uttrykk for at han mente de var skyld i at han hadde fått det så vanskelig og at de derfor fortjente straff. Han beskrev av de skulle vansires i ansiktet og at han skulle skaffe noen som kunne banke dem opp jevnlig. Dette pågikk i ca en time inntil datteren våknet. Fornærmede gikk da opp for å roe henne og gikk deretter å la seg.

Tiltalte kom etter fornærmede å la seg ved siden av henne. Han hadde med seg kniven og sa til fornærmede: ’sug kuken min eller stikker jeg den jævla kniven i fitta di’. Fornærmede begynte å gråte og tiltalte gjentok det han hadde sagt. Han dro av henne klærne, spredte bena hennes og holdt kniven mot hennes vagina, mens han sa: ’tror du ikke at jeg kommer til å gjøre det?’. Fornærmede la deretter hodet sitt på magen til tiltalte og han førte sin penis inn i hennes munn. Han holdt fortsatt kniven og tvang fornærmede til å suge han inntil han fikk utløsning i hennes munn og ansikt. Etter dette satte han seg i et hjørne og begynte å gråte.

Fornærmede gikk deretter ned i stua og tok seg en røyk. Tiltalte kom etter henne og var igjen sint. Han fortsatte med å gi beskrivelser av hva slags straff han mente hun fortjente. Han satte seg i en stol og kjælte med kniven, rispet seg selv litt på magen og pekte innimellom hissig mot fornærmede med kniven. Tiltalte og fornærmede satt i stua frem til det ble morgen, i alle fall til ca kl 07.00. Tiltalte duppet innimellom litt av, men hver gang fornærmede forsøkte å røre seg, våknet han til og rettet kniven mot henne. Han hadde tidligere på natta tatt mobiltelefonen hennes slik at hun ikke hadde noen mulighet for å melde fra til noen.

Etter hvert sovnet tiltalte og fornærmede fikk tak i mobilen sin og sendt en sms til en bekjent som deretter varslet politiet. Hun tok fra tiltalte kniven mens han sov og gjemte denne på badet. Deretter tok hun opp datteren, som hadde våknet, og leverte henne i barnehagen, før hun fikk ringt politiet som i mellomtiden hadde forsøk å komme i kontakt med fornærmede. Tiltalte ble etter kort tid pågrepet hjemme hos fornærmede og erkjente i avhør voldtekt.”

- (15) B ble altså tvunget til ubeskyttet fullbyrdet vaginalt samleie og til oralt samleie med sædavgang i munn og ansikt. Elementene av grove trusler og frihetsberøvelse er fremtredende: Fornærmede ble praktisk talt holdt fanget i sitt egen hjem over en periode på fem timer. Hensynet til datteren satte henne i en spesielt fortvilet situasjon.
- (16) Lagmannsretten fant ved straffutmålingen veiledning i Rt. 2006 side 828, justert i tråd med anvisningene i Prp. 97 L (2009–2010). Jeg er enig i at det foreligger flere og tunge skjerpene momenter, og at straffen for voldtekten bør ligge omkring seks års fengsel.

- (17) Det fremgår av det jeg har gjengitt fra tingrettens dom at A tilstod voldtekten i det første politiafhøret, men likevel slik at han husket lite. Hans tilståelse var egnet til å rydde av veien bevissspørsmål som erfaringsmessig kan komme til å stå sentralt i saker som dette. Han sparte dessuten fornærmede fra frykten for ikke å bli trodd. Tilståelsen har også hatt prosessøkonomisk betydning. Straffen for voldtekten bør etter mitt syn derfor reduseres med ett år og tre måneder, fra et utgangspunkt på seks år, jf. straffeloven § 59 andre ledd.
- (18) Det skal også utmåles straff for trusselen mot C, jf. straffeloven § 227 første straffalternativ. Også hun hadde vært samboer med A. Tingretten skriver følgende om grunnlaget for domfellelsen:
- ”Tiltalte og fornærmede, C, har begge forklart at de kranglet søndag 25. juli og at tiltalte blant annet tok fornærmedes telefon, låste seg inn på badet og leste hennes tekstmeldinger. De har også begge forklart at tiltalte fant en kjøkkenkniv på kjøkkenet som han tok med seg opp på soverommet ... Etter en samlet bevisførsel finner retten det bevist at tiltalte brukte kniven til å true fornærmede til å bli med han opp på soverommet. Retten finner det ikke bevist at tiltalte sa noe om at han skulle drepe fornærmede, men legger til grunn at han holdt kniven mot fornærmede slik at dette i seg selv i det minste innebærer en trussel om legemsbeskadigelse.”**
- (19) Det er tale om alvorlig knivtrussel mot en tidligere samboer i hennes eget hjem. A var bare seks måneder tidligere dømt for vold mot henne, jf. Sør-Østerdal tingretts dom 25. januar 2010. Jeg antar trusselepisoden bør medføre et påslag på omkring én måned i den samlede straff, jf. også prinsippet i straffeloven § 62 første ledd.
- (20) Fellelsen etter legemiddeloven får i denne saken liten selvstendig betydning.
- (21) De straffbare forhold ble forøvet i gjennomføringstiden for den samfunnsstraff som var fastsatt i Sør-Østerdal tingretts dom 25. januar 2010. Lagmannsretten fant grunn til å utmåle en fellesstraff med den subsidiære fengselsstraffen på 120 dager, jf. straffeloven § 28 b første og tredje ledd. Jeg er enig i at fellesstraff er på sin plass her. Det skal gjøres et fradrag for de 55 timene med samfunnsstraff som er gjennomført, jf. § 28 b andre ledd. A står da til rest med omkring to måneders fengsel fra denne forrige dommen, som i sin helhet må inngå ved straffutmålingen nå.
- (22) En samlet straff på fengsel i fem år er etter mitt syn alt i alt riktig. Anken bør derfor forkastes.
- (23) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (24) Kst. dommer **Akerlie:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (25) Dommer **Normann:** Likeså.
- (26) Dommer **Stabel:** Likeså.
- (27) Dommer **Gjølstad:** Likeså.
- (28) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: